

ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้และทัศนคติของผู้สูบบุหรี่ในการป้องกันการสัมผัสควันบุหรี่มือสองให้กับสมาชิกในครอบครัว

วิภารัตน์ สุวรรณไวกพัฒนา PhD*
น้ำฝน ไทยวงศ์กร พย.ม.**
วิรุพจิตร อุ่นจางวาง พย.บ.***

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะของผู้สูบบุหรี่ การป้องกันการสัมผัสควันบุหรี่มือสองในครอบครัวและชุมชน และความสัมพันธ์ระหว่างความรู้และทัศนคติของผู้สูบบุหรี่ในการป้องกันการสัมผัสควันบุหรี่มือสองให้กับสมาชิกในครอบครัว ชุมชนหนองตะครอง จังหวัดนครราชสีมา เก็บข้อมูลในผู้สูบบุหรี่จำนวน 90 คน โดยใช้แบบวัดความรู้และทัศนคติ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติบรรยาย และทดสอบความสัมพันธ์ด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

ผลการวิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 45.6 มีอายุอยู่ในช่วง 41 ถึง 60 ปี ร้อยละ 35.6 นับถือศาสนาพุทธ ร้อยละ 100 ประกอบอาชีพเกษตรกรมร้อยละ 61.1 มีรายได้ต่อเดือนน้อยกว่า 5,000 บาท ร้อยละ 72.2 ผู้สูบบุหรี่ส่วนใหญ่คือบิดาร้อยละ 52.7 สูบบุหรี่วันละ 16-20 มวน ร้อยละ 41.1 มีการป้องกันการสัมผัสควันบุหรี่มือสองในครอบครัวและชุมชนโดยส่วนใหญ่สูบบุหรี่นอกร้าน ร้อยละ 71.1 แต่ขณะสูบบุหรี่มีสมาชิกในครอบครัวอยู่ด้วยร้อยละ 28.9 และสูบบุหรี่ในที่สาธารณะถึงร้อยละ 11.1 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ร้อยละ 96.7 มีความรู้อยู่ในระดับดี ($M = 10.89, SD = 1.22$) ร้อยละ 82.2 มีทัศนคติอยู่ในระดับดี ($M = 46.14, SD = 3.36$) และพบว่าความรู้และทัศนคติของผู้สูบบุหรี่ไม่มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = -0.101, p > .05$) แม้ผู้สูบบุหรี่มีความรู้และทัศนคติที่ดีต่อการป้องกันการสัมผัสควันบุหรี่มือสองให้กับสมาชิกในครอบครัว แต่พบว่าสมาชิกในครอบครัวและชุมชนยังมีการสัมผัสควันบุหรี่มือสอง ดังนั้นบุคลากรทางสาธารณสุข ผู้นำชุมชนและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องจึงควรรหาแนวทางส่งเสริมให้ผู้สูบบุหรี่ลดหรือเลิกการสูบบุหรี่เพื่อลดการสัมผัสควันบุหรี่มือสองต่อไป

คำสำคัญ: ความรู้ ทัศนคติ การสัมผัสควันบุหรี่มือสอง

*พยาบาลวิชาชีพชำนาญการพิเศษ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี นครราชสีมา

**พยาบาลวิชาชีพชำนาญการ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี นครราชสีมา

*** พยาบาลวิชาชีพปฏิบัติการ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี นครราชสีมา

The Relationship Between Knowledge and Attitude of Cigarette Smokers toward Protecting Family Members from Secondhand Smoke

Wiparat Suwanwaiphatthana PhD

Namfon Waithayavongkorn MSN

Wirunjittra Aunjangwang BSN

Abstract

The purposes of this study were to investigate the characteristics of smokers, preventive behaviors for secondhand smoke exposure in household and community of Nongtakrong community, and to examine the correlation between knowledge and attitude in cigarette smokers toward protecting family members from secondhand smoke. This cross-sectional study used a convenience sample of 90 Thai male cigarette smokers in Nongtakrong community, Nakhornratchasima. The majority of samples were 41 to 60 years old (35.6%), Buddhists (100%), farmers (61.1%). They graduated in secondary school (45.6%) and had income less than 5,000 baht (US dollar = 34 baht) (72.2%). Research instruments used in this study were Knowledge Test and a questionnaire assessing Attitude of Cigarette Smokers toward Protecting Family Members from Secondhand Smoke. Descriptive statistics and correlation analysis were used.

This study found that the majority of cigarette smokers were father (52.7 %) and smoke 16-20 cigarettes per day (41.1%). Seventy-one percents of samples smoke outside the house, there were only five samples (5.6%) report smoking inside the house. It was note that they smoke while their family members stayed in the house (28.9%) and also smoke in public place (11.1%). The cigarette smokers reported good level of knowledge toward protecting family members from secondhand smoke ($M = 10.89$, $SD = 1.22$) and good level of attitude toward protecting family members from secondhand smoke ($M = 46.14$, $SD = 3.36$). There was no significantly relationship between knowledge and attitude ($r = -.101$, $p > .05$). That mean, the cigarette smokers who have good knowledge would not have good attitude toward protecting family members from secondhand smoke. The findings of this study show that even the cigarette smokers reported in good level of knowledge and attitude, the family members and community still exposed to secondhand smoking. Nurses should plan to help the cigarette smokers quit smoking for protecting family member from secondhand smoke.

Keywords: knowledge, attitude, secondhand smoke

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การสูบบุหรี่ยังเป็นปัญหาที่ทุกสังคมยังต้องเผชิญอยู่ในปัจจุบัน จากสถิติองค์การอนามัยโลกพบว่า มีผู้สูบบุหรี่ทั่วโลกประมาณ 1,300 ล้านคนและมีผู้เสียชีวิตจากการสูบบุหรี่จำนวน 500 ล้านคน หากยังมีสถิติการสูบบุหรี่ทั่วโลกยังเป็นเช่นนี้ อาจส่งผลทำให้มีการเสียชีวิตของผู้สูบบุหรี่สูงถึง 10 ล้านคนต่อปี (มูลนิธิการรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่, 2554) สำหรับปัญหาการสูบบุหรี่ในประเทศไทย จากผลการสำรวจของกรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข ร่วมกับสำนักงานสถิติแห่งชาติ คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ปี พ.ศ. 2552 พบว่ามีผู้สูบบุหรี่ 12.5 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 23.7 ของประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป เพศชายมีอัตราสูบบุหรี่ร้อยละ 45.6 เพศหญิงร้อยละ 3.1 โดยแบ่งเป็นผู้สูบบุหรี่ซองผลิตจากโรงงาน 5 ล้านคน สูบบุหรี่ชนิดมวนเอง 4.5 ล้านคน สูบบุหรี่ซองและบุหรี่มวนเองปนกัน 2.9 ล้านคน (มูลนิธิการรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่, 2554) การสูบบุหรี่นั้น มีผลกระทบทั้งในทางตรงและทางอ้อม ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การดำเนินชีวิต ที่สำคัญ คือ ผลกระทบทางด้านร่างกายของผู้สูบบุหรี่และผู้ที่ได้สัมผัสควันบุหรี่ปัจจุบันพบว่ามีคนทั่วโลกที่เสียชีวิตเพราะบุหรี่ปีละ 5 ล้านคน วันละ 13,700 คน นาทีละ 9.5 คน (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ, 2552) ซึ่งมีคนไทยที่เสียชีวิตจากการสูบบุหรี่ปีละ 42,000 คน คิดเป็นวันละ 115 คน หรือชั่วโมงละ 4.7 คน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2552)

การสูบบุหรี่นอกจากจะมีผลต่อตัวผู้สูบเองแล้วยังมีต่อผู้ที่อยู่รอบข้าง โดยผู้ที่อยู่รอบข้างจะได้รับสารพิษจากควันบุหรี่ได้โดยไม่ต้องเป็นผู้สูบ ซึ่งควันบุหรี่ที่เกิดจากการเผาไหม้ที่ปลายบุหรี่หรือยาสูบชนิดอื่นๆที่มักเกิดร่วมกับควันที่ถูกพ่นออกมาจากผู้สูบบุหรี่ คือ ควันบุหรี่มือสอง (secondhand smoke) (ยูวาลักษณ์ ขันอาสา, 2541) หากผู้ที่อยู่รอบข้างได้รับ

ควันบุหรี่วันละ 3 ชั่วโมงขึ้นไปจะมีความเสี่ยงต่อการเป็นมะเร็งที่ลำคอกว่าผู้ที่ไม่ได้รับควันบุหรี่ มีโอกาสเสี่ยงต่อการเป็นมะเร็งชนิดอื่นๆมากกว่าผู้ที่ไม่สูบบุหรี่ถึง 2 เท่า เสี่ยงต่อการเป็นโรคหัวใจเพิ่มร้อยละ 25-30 เสี่ยงต่อการเป็นมะเร็งปอดเพิ่มร้อยละ 20-30 หญิงตั้งครรภ์ที่ได้รับควันบุหรี่อย่างต่อเนื่อง เสี่ยงต่อการเกิดครรภ์เป็นพิษ แท้ง คลอดก่อนกำหนด ทารกในครรภ์เจริญเติบโตช้าได้สูงกว่าหญิงตั้งครรภ์ที่ไม่ได้รับควันบุหรี่ (มูลนิธิการรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่, 2554) สอดคล้องกับงานวิจัยที่ติดตามหญิงตั้งครรภ์ชาวซาอุดีอาระเบีย ซึ่งพบว่าหญิงตั้งครรภ์ที่สัมผัสควันบุหรี่มือสองจะส่งผลให้เด็กที่คลอดออกมามีน้ำหนักตัวน้อยกว่าและความยาวลำตัวน้อยกว่าหญิงตั้งครรภ์ที่ไม่ได้สัมผัสควันบุหรี่มือสอง (Wahabi, Alzeidan, Fayed, Mandil, Al-Shaikh, & Esmail, 2013) จากสถิติพบว่าร้อยละ 27.2 ของประชากรวัยทำงาน หรือ 3.3 ล้านคนได้รับควันบุหรี่มือสองในที่ทำงาน และร้อยละ 39.1 ของประชากรผู้ใหญ่ หรือ 20.5 ล้านคนได้รับควันบุหรี่มือสองในบ้าน (มูลนิธิรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่, 2554) แม้พระราชบัญญัติคุ้มครองสุขภาพผู้ที่ไม่สูบบุหรี่ พ.ศ. 2535 ได้มีประกาศพื้นที่สาธารณะปลอดบุหรี่ แต่ไม่ครอบคลุมถึงผู้ที่ไม่สูบบุหรี่ในครัวเรือน ทำให้ผู้ที่อยู่ในครอบครัวที่มีผู้สูบบุหรี่ยังคงได้รับผลกระทบจากควันบุหรี่มือสองอยู่ (มูลนิธิรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่, 2554) แม้แต่เด็กป่วยโรคมะเร็งยังได้รับควันบุหรี่มือสองในบ้านจากการที่มีคนในครอบครัวสูบบุหรี่ โดยมีเพียงร้อยละ 43 ที่เป็นครอบครัวเด็กโรคมะเร็งที่พ่อแม่ห้ามคนในบ้านสูบบุหรี่อย่างเด็ดขาด (Tyc, Lensing, Vukadinovich, & Hovell, 2013) ซึ่งการที่ผู้สูบบุหรี่จะตระหนักถึงความสำคัญในการป้องกันการสัมผัสควันบุหรี่มือสองให้กับสมาชิกในครอบครัวนั้นต้องมีการเรียนรู้และรับรู้ถึงโทษ พิษภัย และอันตรายจากควันบุหรี่มือสองที่จะเกิดขึ้นกับสมาชิกในครอบครัวก่อน

ความรู้เป็นสิ่งที่ได้มาจากประสบการณ์ ทำให้เกิดจากการเรียนรู้ทั้งทางตรงและทางอ้อมซึ่งเป็นการพัฒนาความสามารถด้านสติปัญญาและทักษะต่างๆ (วรารักษ์ เชมโชติกูร, 2541) อีกทั้งความรู้ยังเป็นสิ่งที่มีผลต่อการเกิดทัศนคติโดยการที่บุคคลมีความรู้ความเข้าใจที่ดีจะทำให้ทัศนคติของบุคคลนั้นเปลี่ยนไปในทางที่ถูกต้อง ซึ่งจะเห็นได้ว่าความรู้และทัศนคติเป็นสิ่งที่สำคัญต่อการปฏิบัติ (วรารักษ์ เชมโชติกูร, 2541) ดังนั้นการจะทำให้เกิดทัศนคติที่ดีถือเป็นสิ่งจำเป็น ถึงแม้ว่าทัศนคติไม่ใช่สิ่งที่เปลี่ยนแปลงได้ง่าย แต่ถ้าบุคคลนั้นได้รับความรู้ ก็อาจจะทำให้ทัศนคติของบุคคลเปลี่ยนแปลงได้ อีกทั้งความรู้และทัศนคติมีความสัมพันธ์กันทำให้เกิดการปฏิบัติตามมา (ประภาพัญญ สุวรรณ, 2526) ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงทัศนคติจึงขึ้นอยู่กับความรู้ ถ้ามีความรู้ ความเข้าใจ ทัศนคติจะเปลี่ยนแปลงได้ ความรู้จึงเป็นส่วนประกอบขั้นพื้นฐานของทัศนคติ โดยความรู้เป็นพฤติกรรมขั้นต้นที่ผู้เรียนสามารถจำได้ นึกได้ โดยมีทัศนคติเป็นตัวเชื่อมระหว่างความรู้ที่ผู้เรียนได้รับกับการกระทำหรือการปฏิบัติ ถ้าบุคคลใดมีทัศนคติที่ดีรวมกับองค์ประกอบอื่นๆ ที่กระตุ้นให้ปฏิบัติแล้ว บุคคลจะมีแนวโน้มที่จะกระทำหรือปฏิบัติมากกว่าบุคคลที่มีทัศนคติที่ไม่ดี (ประภาพัญญ สุวรรณ, 2526) เช่นเดียวกันหากผู้สูบบุหรี่มีความรู้เกี่ยวกับผลเสียของการสัมผัสควันบุหรี่มือสอง จะทำให้มีทัศนคติที่ดี ส่งผลต่อการแสดงพฤติกรรมในการป้องกันไม่ให้สมาชิกในครอบครัวได้สัมผัสควันบุหรี่มือสองต่อไป

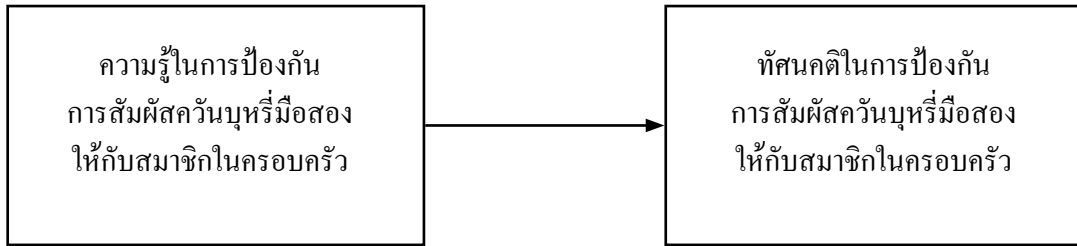
ในประเทศไทยมีจำนวนผู้ที่สูบบุหรี่เป็นประจำทั้งสิ้น 10.84 ล้านคนและภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีจำนวนผู้สูบบุหรี่สูงสุด 3.5 ล้านคน (สำนักงาน

สถิติแห่งชาติ, 2552) จังหวัดนครราชสีมาเป็นจังหวัดที่มีประชากรมากที่สุดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทางคณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาความรู้ ทัศนคติของผู้สูบบุหรี่ในการป้องกันไม่ให้สมาชิกในครอบครัวได้สัมผัสควันบุหรี่ในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา จากประสบการณ์ที่ได้เข้าไปในชุมชนและจากรายงานการสำรวจของสถานีอนามัยหนองตะครอง ตำบลหนองสรวง อำเภอขามทะเลสอ จังหวัดนครราชสีมา พบว่าชุมชนบ้านหนองตะครอง หมู่ที่ 3 มีผู้สูบบุหรี่มากที่สุดในเขตที่รับผิดชอบ คือ 160 คน จากประชากรทั้งหมด 696 คน คิดเป็นร้อยละ 22.99 (สถานีอนามัยหนองตะครอง, 2554) ทางคณะผู้วิจัยเห็นว่าควรทำการศึกษาลักษณะของผู้สูบบุหรี่ การป้องกันการสัมผัสควันบุหรี่มือสองในครอบครัวและชุมชน ความรู้ ทัศนคติของผู้สูบบุหรี่ในการป้องกันไม่ให้สมาชิกในครอบครัวได้สัมผัสควันบุหรี่ของชุมชนบ้านหนองตะครอง อำเภอขามทะเลสอ จังหวัดนครราชสีมา เนื่องจากยังไม่พบรายงานเรื่องเกี่ยวกับความรู้ ทัศนคติของผู้สูบบุหรี่ในการป้องกันไม่ให้บุคคลในครอบครัวได้สัมผัสควันบุหรี่มือสอง ผลการศึกษาครั้งนี้สามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการแก้ไขปัญหาการได้รับควันบุหรี่มือสองจากคนในครอบครัวต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะของผู้สูบบุหรี่ และการป้องกันการสัมผัสควันบุหรี่มือสองในครอบครัวและชุมชน
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของความรู้และทัศนคติของผู้สูบบุหรี่ ในการป้องกันการสัมผัสควันบุหรี่มือสองให้กับสมาชิกในครอบครัว

กรอบแนวคิด

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเชิงบรรยายครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะของผู้สูบบุหรี่ การป้องกันการสัมผัสควันบุหรี่มือสองในครอบครัวและชุมชน และศึกษาความสัมพันธ์ของความรู้และทัศนคติของผู้สูบบุหรี่ ในการป้องกันการสัมผัสควันบุหรี่มือสองให้กับสมาชิกในครอบครัว ในชุมชนบ้านหนองตะครอง ตำบลหนองสรวง อำเภอขามทะเลสอ จังหวัดนครราชสีมา

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ผู้ที่สูบบุหรี่ในแต่ละครัวเรือนของชุมชนบ้านหนองตะครอง อำเภอขามทะเลสอ จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 115 คน ทางผู้วิจัยใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดโดยแบ่งเป็นกลุ่มทดสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือจำนวน 25 คน และเป็นกลุ่มตัวอย่างที่รวบรวมข้อมูลจำนวน 90 คนซึ่งมีคุณลักษณะ คือเป็นผู้ที่สูบบุหรี่ในแต่ละครัวเรือน ซึ่งอาศัยอยู่ในชุมชนบ้านหนองตะครอง อำเภอขามทะเลสอ จังหวัดนครราชสีมา สามารถอ่านหนังสือได้ ไม่มีความพิการทางร่างกาย และจิตใจ ที่ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการตอบแบบสอบถาม และยินยอมให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมโครงการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล จำนวน 3 ชุด ได้แก่

1. แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคลและการป้องกันการสัมผัสควันบุหรี่มือสองในครอบครัวและชุมชน ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา ศาสนา อาชีพ รายได้ในแต่ละเดือน จำนวน

สมาชิกที่อาศัยอยู่ในบ้าน ระยะเวลาในการสูบบุหรี่ ปริมาณบุหรี่ที่สูบในแต่ละวัน บริเวณที่สูบบุหรี่

2. แบบวัดความรู้ ของผู้สูบบุหรี่ในการป้องกันการสัมผัสควันบุหรี่มือสองให้กับสมาชิกในครอบครัว จำนวน 12 ข้อ ลักษณะคำตอบเป็น “ใช่” และ “ไม่ใช่” ผู้วิจัยให้กลุ่มตัวอย่างตอบคำถามแต่ละข้อเพียง 1 คำตอบ ซึ่งตรงกับความรู้ของกลุ่มตัวอย่างมากที่สุด ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามมาหาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สูตร KR₂₀ ได้ค่าความเชื่อมั่น .77

เกณฑ์คะแนนของระดับความรู้

1-4 คะแนน อยู่ในระดับ ต่ำ

5-8 คะแนน อยู่ในระดับ ปานกลาง

9-12 คะแนน อยู่ในระดับ ดี

3. แบบสอบถามทัศนคติของผู้ที่สูบบุหรี่ในการป้องกันการสัมผัสควันบุหรี่มือสองให้กับสมาชิกในครอบครัว จำนวน 12 ข้อ ลักษณะคำตอบเป็น ระดับความคิดเห็น 5 ระดับ ได้แก่ “เห็นด้วยอย่างยิ่ง” “เห็นด้วย” “ปานกลาง” “น้อย” และ “น้อยที่สุด” ผู้วิจัยให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามและให้เลือกตอบคำถามแต่ละข้อเพียงข้อเดียว โดยให้ตรงกับทัศนคติของกลุ่มตัวอย่างมากที่สุด ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามมาหาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ได้ค่าความเชื่อมั่น .71

เกณฑ์คะแนนของระดับทัศนคติ

1- 12 คะแนน อยู่ในระดับ น้อยที่สุด

13-24 คะแนน อยู่ในระดับ น้อย

25-36 คะแนน อยู่ในระดับ ปานกลาง

37- 48 คะแนน อยู่ในระดับ ดี

49-60 คะแนน อยู่ในระดับ ดีมาก

คณะผู้วิจัยสร้างเครื่องมือเอง และมีการตรวจสอบความตรงของเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญได้แก่อาจารย์ผู้เชี่ยวชาญด้านการพยาบาลจิตเวชและงานวิจัยด้านบุหรีและสารสนเทศ จำนวน 3 ท่าน หลังจากปรับแก้เนื้อหาได้แบบสอบถามไปทดสอบผู้สูบบุหรีจำนวน 25 คน ในหมู่บ้านหนองตะครอง ตำบลหนองสรวง อำเภอขามทะเลสอ จังหวัดนครราชสีมา แต่ละคนใช้เวลาในการตอบแบบสอบถามเฉลี่ย 18 นาที

วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยขออนุมัติโครงการจากคณะกรรมการวิจัยของวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครราชสีมา และผ่านความเห็นชอบจากคณะกรรมการจริยธรรมวิจัยในมนุษย์ของวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครราชสีมา ผู้วิจัยเป็นผู้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยสัมภาษณ์ข้อมูลจากผู้สูบบุหรีในชุมชนบ้านหนองตะครอง อำเภอขามทะเลสอ จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 90 คน โดยผู้วิจัยสร้างสัมพันธภาพโดยการแนะนำตัวกับกลุ่มตัวอย่าง อธิบายวัตถุประสงค์การทำวิจัย ขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามและพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง โดยอธิบายให้เข้าใจว่าการตอบแบบสอบถามนี้ถือเป็นความลับและใช้เพื่อประโยชน์ของการวิจัยเท่านั้น ซึ่งกลุ่มตัวอย่างมีสิทธิตอบรับหรือปฏิเสธในการเข้าร่วมการทำวิจัยได้ตามความต้องการ จากนั้นผู้วิจัยทำการสอบถามตามแบบสอบถามและนำข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามทั้งหมดไปวิเคราะห์ข้อมูลตามวิธีการทางสถิติต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลโดยใช้ความถี่และร้อยละ ทดสอบความรู้และทัศนคติของผู้สูบบุหรีในการป้องกันการสัมผัสควันบุหรีมือสองให้กับสมาชิกในครอบครัวและชุมชนโดยการหาค่าเฉลี่ยและ

ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างความรู้และทัศนคติของผู้สูบบุหรีในการป้องกันการสัมผัสควันบุหรีมือสองให้กับสมาชิกในครอบครัวโดยใช้การหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Coefficient)

ผลการวิจัย

1. ลักษณะของผู้สูบบุหรี และการป้องกันการสัมผัสควันบุหรีมือสองในครอบครัวและชุมชน กลุ่มตัวอย่างคือผู้สูบบุหรีทั้งหมดเป็นเพศชาย (100%) ส่วนใหญ่อายุอยู่ระหว่าง 41-60 ปี (35.6%) สถานภาพสมรสคู่ (57.8%) การศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา (45.6%) นับถือศาสนาพุทธ (100%) ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม (61.1%) และมีรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 5,000 บาท (72.2%)

ส่วนใหญในบ้านของกลุ่มตัวอย่างมีสมาชิกอยู่ระหว่าง 4- 6 คน (48.9%) โดยอาศัยอยู่ในบ้าน 13-18 ชั่วโมงต่อวัน (48.9%) และใน 3 เดือนที่ผ่านมา มีสมาชิกในบ้านป่วยด้วยโรคทางเดินหายใจทั้งหมด 28 คน (31.1%) ซึ่งป่วยด้วยโรคหัด (71.4%) และโรคภูมิแพ้ (28.6%) ตามลำดับ นอกจากกลุ่มตัวอย่างแล้วยังมีบุคคลอื่นในครอบครัวที่สูบบุหรีอีก (32.3%)

ผู้สูบบุหรีส่วนใหญ่เป็นบิดา (52.7%) สูบบุหรีมวนเอง (70.0%) สูบวันละ 16-20 มวน (41.1%) สูบบุหรีในช่วงเวลา 08.00 น.- 16.00 น. (56.7%)

ในการป้องกันการสัมผัสควันบุหรีมือสองในครอบครัวและชุมชนพบว่ากลุ่มตัวอย่างสูบบุหรีนอกบ้าน (71.1%) แต่มีสมาชิกอยู่ด้วยในขณะที่สูบบุหรี (28.9%) ไม่สูบบุหรีในที่ทำงาน (51.1%) และไม่สูบบุหรีในที่สาธารณะ (88.9%)

2. ความรู้และทัศนคติของผู้สูบบุหรีในการป้องกันการสัมผัสควันบุหรีมือสองให้กับสมาชิกในครอบครัว

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความรู้ในการป้องกันการสัมผัสศวันบุหรีมือสองให้กับสมาชิกในครอบครัวอยู่ในระดับดี (96.7%) มีความรู้อยู่ในระดับปานกลาง (3.3%) ดังตารางที่ 1 และมีทัศนคติในการป้องกันการ

สัมผัสศวันบุหรีมือสองให้กับสมาชิกในครอบครัวอยู่ในระดับดีมาก (82.2%) มีทัศนคติอยู่ในระดับดี (17.8%) ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 1 จำนวน ร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามระดับความรู้ในการป้องกันการสัมผัสศวันบุหรีมือสองให้กับสมาชิกในครอบครัว (N=90)

ความรู้ของผู้สูบบุหรี	จำนวน(N=90)	ร้อยละ
ระดับความรู้		
ดี	87	96.7
ปานกลาง	3	3.3
ต่ำ	0	0.0

ตารางที่ 2 จำนวน ร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามระดับทัศนคติในการป้องกันการสัมผัสศวันบุหรีมือสองของสมาชิกในครอบครัว (N=90)

ทัศนคติของผู้สูบบุหรี	จำนวน(N=90)	ร้อยละ
ระดับทัศนคติ		
ดีมาก	74	82.2
ดี	16	17.8
ปานกลาง	0	0.0
น้อย	0	0.0
น้อยที่สุด	0	0.0

3. ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้และทัศนคติของผู้สูบบุหรีในการป้องกันการสัมผัสศวันบุหรีมือสองของสมาชิกในครอบครัว

ความรู้และทัศนคติของผู้สูบบุหรีในการป้องกันการสัมผัสศวันบุหรีมือสองของสมาชิกในครอบครัวไม่มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้และทัศนคติของผู้สูบบุหรีในการป้องกันการสัมผัสศวันบุหรีมือสองให้กับสมาชิกในครอบครัว (N=90)

	คะแนนรวมความรู้	คะแนนรวมทัศนคติ
คะแนนรวมความรู้	1	-.101
คะแนนรวมทัศนคติ	-.101ns	1

ns (non - significance) $p > .05$

อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้แยกอภิปรายผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 เพื่อศึกษาลักษณะของผู้สูบบุหรี่ และการป้องกันการสัมผัสควันบุหรี่มือสองในครอบครัวและชุมชน

จำนวนกลุ่มตัวอย่างเป็นเพศชายทั้งหมด 90 คน (100%) สอดคล้องกับสถานการณ์การสูบบุหรี่ในประเทศไทยของสำนักงานสถิติแห่งชาติ (2552) พบว่าเพศชายมีอัตราสูบบุหรี่เฉลี่ย 55.6 เพศหญิงร้อยละ 3.1 เมื่อพิจารณาตามกลุ่มอายุพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อยู่ในวัยทำงาน คือ อยู่ในช่วง 41-60 ปี มีจำนวนผู้สูบบุหรี่มากที่สุด (35.6%) รองลงมาคือ ช่วงอายุ 22-40 ปี (33.3%) ทำให้มีปัจจัยในการซื้อหาบุหรี่มาสูบ สอดคล้องสถานการณ์การสูบบุหรี่ที่สำรวจโดยมูลนิธิ การรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ (2554) ที่พบว่าผู้สูบบุหรี่ 1 ใน 5 กลุ่มอยู่วัยทำงานอายุ 25-59 ปี และผู้ที่อยู่ในวัยทำงานมีสัดส่วนการสูบบุหรี่มากกว่าช่วงอายุอื่น เพราะมีรายได้เป็นของตนเองสามารถนำไปซื้อบุหรี่เพื่อนำมาบริโภคได้ (ทัศนาศุภพร, สุปราณี อัครเสวี, สมพร สันติประสิทธิ์กุล, เสาวลักษณ์ วงศ์นาค, พูนทรัพย์ โสภารัตน์ และรพีพร ขวัญเชื้อ, 2550) ระดับการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา (45.6%) และมีสถานภาพสมรสคู่ (57.8%) ประกอบอาชีพเกษตรกรรม (61.1%) มีรายได้ อยู่ในระดับต่ำกว่า 5,000 บาท (72.2%) ซึ่งเป็นลักษณะที่เห็นได้โดยทั่วไปในสังคมชนบท ที่ผู้สูบบุหรี่มักมีอาชีพรับจ้างหรือเกษตรกรรมและการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา ประชาชนกลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่ใช้แรงงาน มีรายได้ไม่มาก การศึกษาน้อยทำให้ขาดความรู้ ขาดโอกาสทางสังคม ประกอบกับเป็นกลุ่มประชากรที่ต้องทำงานหนัก จึงทำให้เหนื่อยและเครียด การสูบบุหรี่หรือยาสูบจึงเป็นทางออกที่ทำให้คลายเครียดได้ และผู้ที่มีระดับการศึกษายังน้อยจะยังมีอัตราการสูบบุหรี่

สูงกว่าผู้ที่มีระดับการศึกษาที่สูงขึ้น (ทัศนาศุภพร และคณะ, 2550) ชนิดของบุหรี่ที่สูบส่วนมาก คือ บุหรี่มวนเองหรือยาเส้น (70%) สอดคล้องกับรายงาน การสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติที่พบว่าผู้สูบบุหรี่ (บุหรี่ยาเส้น) มีจำนวนร้อยละ 50.60 ของผู้สูบบุหรี่ทั้งประเทศ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2552) และผู้ที่สูบบุหรี่ในชนบทมักจะสูบบุหรี่ที่มวนเอง ซึ่งมีราคาถูกกว่าบุหรี่ซองที่ผลิตจากโรงงาน (ทัศนาศุภพร และคณะ, 2550) ในขณะที่การจัดเก็บภาษียาเส้นบุหรี่ยาเส้นของประเทศไทยต่ำกว่าบุหรี่ชนิดซองถึง 900 เท่า (มูลนิธิรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่, 2554)

ในการป้องกันการสัมผัสควันบุหรี่มือสองในครอบครัวและชุมชนพบว่าผู้ที่สูบบุหรี่ส่วนใหญ่คือ พ่อโดยจะสูบบุหรี่ที่มีสมาชิกในครอบครัวอยู่ด้วย ทำให้สมาชิกในครอบครัวสัมผัสควันบุหรี่มือสอง สอดคล้องกับสถิติการสัมผัสควันบุหรี่มือสอง พบว่า ร้อยละ 39.1 ของประชากร หรือ 20.5 ล้านคนได้รับ ควันบุหรี่มือสองในบ้าน (มูลนิธิรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่, 2554) ซึ่งการได้รับควันบุหรี่มือสองเป็นการรับ สารพิษต่างๆ จากการเผาไหม้บุหรี่เช่นเดียวกับที่ผู้สูบบุหรี่ได้รับ โรคต่างๆ ที่เกิดในผู้ที่สูบบุหรี่กว่า 25 โรค จึงมีโอกาสเกิดในผู้ที่ได้รับควันบุหรี่มือสอง เพียงแต่เกิดในสัดส่วนที่ต่ำกว่าเท่านั้น ขึ้นกับปริมาณ ระยะเวลา และความเข้มข้นในการได้รับควันบุหรี่มือสอง (มูลนิธิรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่, 2554) จากการศึกษาครั้งนี้พบว่าสมาชิกในครอบครัวถึงร้อยละ 28.9 ได้รับควัน บุหรี่มือสอง ส่งผลกระทบต่อสุขภาพของผู้สัมผัสควัน บุหรี่มือสองโดยในช่วง 3 เดือนที่ผ่านมา มีสมาชิกใน ครอบครัวของผู้ที่สูบบุหรี่ป่วยด้วยโรคทางเดินหายใจ ร้อยละ 31.1 โดยโรคที่พบมากที่สุดคือ โรคหวัด ร้อยละ 71.4 รองลงมาคือ โรคภูมิแพ้ ร้อยละ 28.6 สอดคล้องกับการศึกษาของเนาวรัตน์ เจริญค้า (2552) พบว่า ในเด็กเล็กที่ได้รับควันบุหรี่มือสอง ก่อให้เกิดความเจ็บป่วยด้วยโรคติดเชื้อทางเดินหายใจ เช่น หลอดลม

อีกเสบและปอดบวม สูงกว่าเด็กทั่วไป มีอัตราการเกิดโรคหืดเพิ่มขึ้น เกิดการติดเชื้อของหูส่วนกลาง และจากการทบทวนรายงานวิจัยเกี่ยวกับการสัมผัสควันบุหรี่มือสองที่ผ่านมาของประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก พบว่าการที่มีบุคคลในครอบครัวสูบบุหรี่ในบ้าน โดยเฉพาะพ่อแม่ จะส่งผลให้อัตราการเจ็บป่วยด้วยโรคระบบทางเดินหายใจเฉียบพลันในเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี สูงกว่าเด็กที่อยู่ในบ้านที่ไม่มีคนสูบบุหรี่ถึงสองเท่า (Tupasi, et al, 1990)

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของความรู้และทัศนคติของผู้สูบบุหรี่ ในการป้องกันการสัมผัสควันบุหรี่มือสองให้กับสมาชิกในครอบครัว

ผลการวิจัยพบว่าความรู้ของผู้สูบบุหรี่ในการป้องกันการสัมผัสควันบุหรี่มือสองของสมาชิกในครอบครัวของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อยู่ในระดับดี โดยกลุ่มตัวอย่างทราบว่า การป้องกันไม่ให้บุคคลในครอบครัวได้สัมผัสควันบุหรี่มือสอง คือการงดสูบบุหรี่ในบ้าน และบริเวณที่บุคคลอื่นอยู่ ผู้ที่ได้รับควันบุหรี่มือสองมีโอกาสเป็นมะเร็งปอด โรคในระบบทางเดินหายใจ เหตุผลที่กลุ่มตัวอย่างทราบถึงอันตรายของการสูบบุหรี่ว่ามีผลกับบุคคลรอบข้าง อาจเนื่องมาจากการรณรงค์เกี่ยวกับอันตรายที่การสูบบุหรี่และการได้รับควันบุหรี่อย่างกว้างขวาง ทั้งโฆษณาโทรทัศน์ ป้ายประชาสัมพันธ์ต่างๆ

ทัศนคติของผู้สูบบุหรี่ในการป้องกันการสัมผัสควันบุหรี่มือสองให้กับสมาชิกในครอบครัวส่วนใหญ่อยู่ในระดับดีมาก มีความเห็นด้วยอย่างยิ่งว่าการการเลิกสูบบุหรี่จะส่งผลดีต่อตนเองและครอบครัว บ้านควรเป็นสถานที่ปลอดบุหรี่เพื่อป้องกันอันตรายจากการสัมผัสควันบุหรี่มือสอง การไม่สูบบุหรี่ในบ้านเป็นการป้องกันการสัมผัสควันบุหรี่มือสองให้กับสมาชิกในครอบครัว ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการมีความรู้ที่ดีในการป้องกันการสัมผัสควันบุหรี่มือสองจาก

การรณรงค์เกี่ยวกับอันตรายที่การสูบบุหรี่ทำให้เกิดทัศนคติที่ดีตามมา สอดคล้องกับประภาเพ็ญ สุวรรณ (2526) ที่กล่าวไว้ว่าการที่บุคคลมีความรู้ความเข้าใจที่ดีจะทำให้ทัศนคติของบุคคลนั้นเปลี่ยนไปในทางที่ดี

ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้และทัศนคติของผู้สูบบุหรี่ในการป้องกันการสัมผัสควันบุหรี่มือสองให้กับสมาชิกในครอบครัว ของกลุ่มตัวอย่างมีความสัมพันธ์กันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($r = -.101$) อาจอธิบายได้ว่าการที่บุคคลมีความรู้ดีเป็นส่วนหนึ่งที่จะจะทำให้ทัศนคติเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีได้ แต่ทั้งนี้ก็ยังขึ้นอยู่กับความรู้สึกลึกเคิมที่มีอยู่ต่อเรื่องนั้นๆ หากมีความรู้ดีแต่ความรู้สึกเคิมที่มีอยู่ไม่ดี ทัศนคติที่มีอาจจะไม่ดีก็ได้ เพราะการเปลี่ยนแปลงทัศนคติไม่ได้ขึ้นอยู่กับความรู้เพียงอย่างเดียว (สุรพงษ์ ไชยระเสถียร, 2533) และความรู้และทัศนคติต่างทำให้เกิดการปฏิบัติได้โดยที่ความรู้และทัศนคติไม่จำเป็นต้องมีความสัมพันธ์กัน (ประภาเพ็ญ สุวรรณ, 2526) สอดคล้องกับงานวิจัยของวารภรณ์ เขมไชติกร (2541) ที่พบว่า ความรู้และทัศนคติต่อระบบการพยาบาลเจ้าของไข้ของพยาบาลวิชาชีพโรงพยาบาลบุรีรัมย์ไม่มีความสัมพันธ์กันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่าผู้สูบบุหรี่ในครอบครัวทั้งหมดเป็นเพศชาย ส่วนใหญ่เป็นพ่อ แม่ทราบว่า การป้องกันไม่ให้บุคคลในครอบครัวได้สัมผัสควันบุหรี่มือสอง คือการงดสูบบุหรี่ในบ้านและบริเวณที่บุคคลอื่นอยู่ ผู้ที่ได้รับควันบุหรี่มือสองมีโอกาสเป็นมะเร็งปอด โรคในระบบทางเดินหายใจ และมีทัศนคติที่ดีในการป้องกันการสัมผัสควันบุหรี่มือสองให้กับสมาชิกในครอบครัว โดยส่วนใหญ่มีความเห็นด้วยอย่างยิ่งว่าการเลิกสูบบุหรี่จะส่งผลดีต่อตนเองและครอบครัว บ้านควรเป็นสถานที่ปลอดบุหรี่เพื่อป้องกันอันตราย

จากการสัมผัสควันบุหรี่มือสอง การไม่สูบบุหรี่ในบ้านเป็นการป้องกันการสัมผัสควันบุหรี่มือสองของสมาชิกในครอบครัว แต่ยังคงพบว่ามีสมาชิกในครอบครัวสัมผัสควันบุหรี่มือสองถึงร้อยละ 28.9 และยังมีการสูบบุหรี่ในที่สาธารณะถึงร้อยละ 11.1 และพบว่าความรู้และทัศนคติของผู้สูบบุหรี่ในการป้องกันการสัมผัสควันบุหรี่มือสองให้กับสมาชิกในครอบครัวไม่มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = -0.101, p > .05$)

ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยในครั้งนี้พบว่าความรู้และทัศนคติของผู้สูบบุหรี่ในการป้องกันการสัมผัสควันบุหรี่มือสองของสมาชิกในครอบครัวในชุมชนหนองตะครอง ตำบลหนองสรวง อำเภอขามทะเลสอ จังหวัดนครราชสีมา อยู่ในระดับดีและดีมาก แต่การป้องกันการสัมผัสควันบุหรี่มือสองให้กับสมาชิกในครอบครัวและชุมชนยังไม่มี ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ด้านการปฏิบัติการพยาบาล

1. ควรมีการจัดทำโครงการครอบครัวปลอดบุหรี่ เพื่อลดอัตราการสัมผัสควันบุหรี่มือสอง
2. ควรจัดณรงค์ด้านการให้ความรู้แก่ประชาชน โดยประสานความร่วมมือจากชุมชน เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ผู้นำชุมชน และอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน เพื่อเป็นเครือข่ายในการสร้างให้ชุมชนเป็นพื้นที่ปลอดบุหรี่
3. ควรจัดโครงการเลิกบุหรี่ให้กับคนในชุมชนที่กำลังสูบบุหรี่ และป้องกันการติดบุหรี่ในคนที่ยังไม่ได้สูบบุหรี่หรือสูบบ้าง

ด้านการวิจัย

1. ควรมีการทำวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการสูบบุหรี่ในบ้านและที่สาธารณะ
2. ควรมีการทำวิจัยเปรียบเทียบความรู้ทัศนคติที่มีผลต่อพฤติกรรมการสูบบุหรี่ในบ้านของชุมชนเมืองและชนบท

3. ควรทำวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อศึกษาปรากฏการณ์การสัมผัสควันบุหรี่มือสองของบุคคลในครอบครัวที่มีสมาชิกติดบุหรี่

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณ กลุ่มตัวอย่างทุกคนที่ได้ให้ข้อมูลในการทำการวิจัย และขอขอบคุณผู้อำนวยการวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครราชสีมา ที่ได้อนุมัติเงินทุนสนับสนุนการวิจัยของวิทยาลัยในครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

- ทัศนาศา บุญทอง, สุปราณี อัทธเสรี, สมพร สันติประเสริฐกุล, เสาวลักษณ์ วงศ์นาค, พูนทรัพย์ โสภารัตน์ และรพีพร ขวัญเชื้อ. (2550). รายงานการวิจัยเรื่องการสำรวจสภาพการบริโภค ยาสูบในชุมชนเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย. เชียงราย: เชียงรายรุ่งโรจน์.
- เนาวรัตน์ เจริญค้า. (2552). ควันบุหรี่มือสองในสถาบันบันเทิง. เข้าถึงเมื่อ 17 กรกฎาคม, 2552, จาก <http://www.dtam.moph.go.th/alternative/news>
- ประภาเพ็ญ สุวรรณ. (2526). ทัศนคติ: การวัด การเปลี่ยนแปลงและพฤติกรรมอนามัย. กรุงเทพมหานคร: พิระพัฒนา.
- มูลนิธิรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่. (2554). ควันบุหรี่มือสองภัยจากบุหรี่ที่เราไม่ได้สูบบุหรี่. เข้าถึงเมื่อ 17 มีนาคม, 2554 จาก <http://www.thaihealth.or.th/>
- ยิวลักษณ์ ชันอาสา. (2541). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการสูบบุหรี่และไม่สูบบุหรี่ของนักเรียนหญิงในมัธยมศึกษาตอนปลายและประกาศนียบัตรวิชาชีพ. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (สาธารณสุขศาสตร) วิชาเอกสุขศึกษาและพฤติกรรมศาสตร์บัณฑิต วิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.

- วราภรณ์ เขมโชติกูร. (2541). *ความรู้และทัศนคติต่อระบบการพยาบาลเจ้าของไข้ของพยาบาลวิชาชีพ โรงพยาบาลบุรีรัมย์*. วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สถานีอนามัยหนองตะครอง. (2554). *รายงานการสำรวจผู้สูบบุหรี่ที่สถานีอนามัยหนองตะครอง*. อุดรธานี.
- สุรพงษ์ โสภนะเสถียร. (2533). *การสื่อสารกับสังคม*. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2552). *สรุปผลการสำรวจพฤติกรรมการสูบบุหรี่และดื่มสุราของประชากร พ.ศ.2549*. เข้าถึงเมื่อ 17 กรกฎาคม, 2552, จาก <http://service.nso.go.th/nso/news/res49.htm>
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2552). *ควันบุหรี่มือสอง ภัยจากบุหรี่ที่เราไม่ได้สูบ*. เข้าถึงเมื่อ 8 ตุลาคม, 2552, จาก <http://www.thaiantitobacco.com>
- Tupasi, T.E., et al. (1990). Community-based studies of acute respiratory tract infections in young children. *Respiratory Infection Diseases*, 12, 940-949.
- Tyc, V.D., Lensing, S., Vukadinovich, C., & Hovell, M.F. (2013). Smoking restrictions in the homes of children with cancer. *American Journal Health Behavior*, 37(4), 440-448.
- Wahabi, H.A., Alzeidan, R.A., Fayed, A.A., Mandil, A., Al-Shaikh, G., & Esmaeil, S.A. (2013). Effects of secondhand smoke and demographic profile of Saudi exposed women. *BMP Public Health*, 13, 341-346.